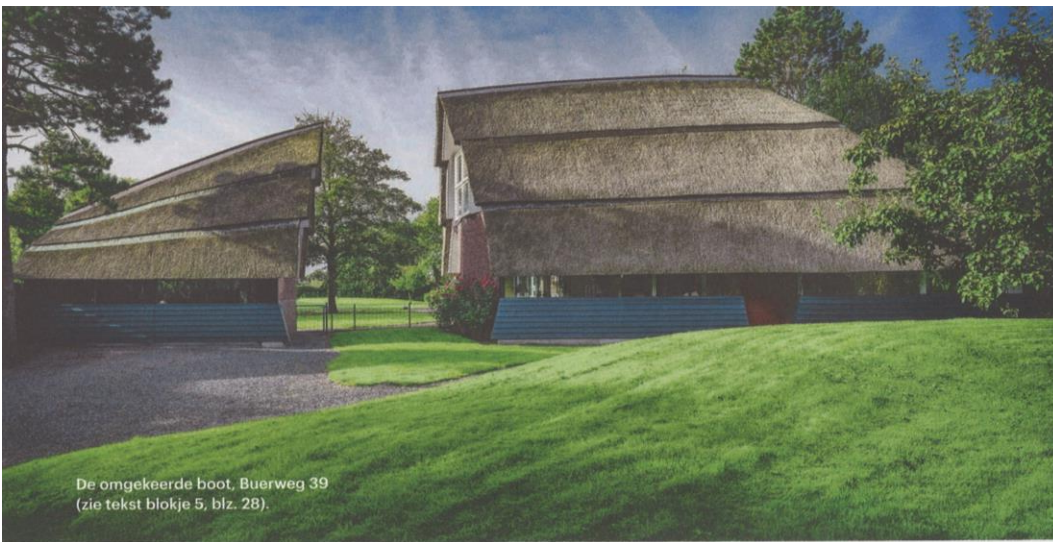


Villa's in Bergen, verborgene architectuurparels

Wie door kunstenaarsdorp Bergen wandelt,
wordt getrekeerd op een prachtige
dwarsdoorsnede van de Nederlandse
architectuur. Zes hoogtepunten.

tekst *Henny de Lange*

W.J.N.D. House, een van de 22 iconen uit
Bergen architectuur. De Amsterdamse
School voorbij. FOTO'S UIT BESPROKEN BOEK



De omgekeerde boot, Buerweg 39
(zie tekst blokje 5, blz. 28).

Het afwisselende landschap met bossen, polders, duinen en strand rond Bergen inspireerde menig schilder en schrijver. Maar er zijn in dit kunstenaarsdorp ook altijd bijzondere woonhuizen gebouwd, in alle stijlen en door vooraanstaande architecten. Bergen ontwikkelde zich de afgelopen eeuw tot een staalkaart van de Nederlandse architectuur.

“Dat is bijzonder voor een dorp”, zegt architectuurhistoricus Marcel Teunissen. Samen met architect Maarten Min en diens partner Jetty Min van architectenbureau Min 2 Bouw-Kunst in Bergen maakte hij een boek over de transformatie van een slaperig boerendorp tot een lustoord voor architectuur.

Een belangrijke rol daarin speelden de in 1885 aangetreden burgemeester Jacob van Reenen en zijn vrouw Marie van Reenen-Völter, die als ‘de Helene Kröller-Müller van Noord-Holland’ artistieke geesten lokte en Bergen aan Zee stichtte, waarbij ze ook architect Berlage betrok. Haar echtgenoot richtte zich op de ontwikkeling van het dorp, waar vanaf 1900 rijke fabrikanten, renteniers en kunstenaars bijzondere woningen lieten bouwen.

Dat gaat tot op de dag van vandaag door. Vooral de laatste jaren is er een explosie van bijzondere architectuur.

Kapitaalkrachtige nieuwkomers slopen oude villa’s, omdat ze te klein zijn en niet duurzaam. Helaas verdwijnen er ook beeldbepalende woningen. Daar staat tegenover dat ze vaak kiezen voor goede architecten.

Jetty Min: “Het lijkt wel een concurrentieslag om de beste architect. Ze willen scores met een bekende naam en zoeken nu ook al buiten Nederland.” Maarten Min: “Bijzonder is dat ze over het algemeen niet kiezen voor een klassieke en traditionele bouwstijl, maar voor modern en expressief.”

Dat levert niet alleen maar goede architectuur op. Er zijn ook huizen die het né niet zijn of een slechte kopie van een bepaalde stijl.

Teunissen en Min belichten in hun boek *Bergen architectuur 22* ‘krachtige’ gebouwen (vooral villa’s) die tot de top van de architectuur mogen worden gerekend, ontworpen door bekende architecten als Frits Staal, Jan Rietveld, Sjoerd Soeters en Ben van Berkel. Min: “Een andere selectie had ook gekund. Dit is niet dé, maar een canon van Bergen.”

We willen ze allemaal wel in het echt zien, de 22 iconen uit het boek, maar daarvoor liggen ze te verspreid over het uitgestrekte dorp. We concentreren ons op Westdorp, waar een variatie aan stijlen is te zien, van de Amsterdamse School tot (post)modernistisch.



WESTDORP-WANDELING

De in dit artikel beschreven route via Park Meerwijk naar Westdorp biedt een grote variatie aan architectuurstijlen. Begin- en eindpunt: de Ruinekerk in het centrum; lengte 3 km. Naar Bergen aan Zee is het nog eens 3,5 km heen en 3,5 km terug.

1 Villa's in Amsterdamse Schoolstijl

Park Meerwijk is een goede eerste stop op de route. Hier werden in 1917 en 1918 zeventien villa's gebouwd onder leiding van architect Frits Staal. Hij haalde er vier jonge collega's bij. Van de opdrachtgever, tegelhandelaar Arnold Heystee, kregen ze de vrije hand, al moesten ze in het interieur gebruik maken van zijn tegels.

Met hun rieten kappen, golvende lijnen en bakstenen gevels vormen deze villa's een vroeg hoogtepunt van de Amsterdamse School. De door Staal ontworpen villa's de Ark (Meerwijklaan 1) en de Bark (Studler van Surcklaan 15) zijn het boegbeeld, met als kers op de taart een tuinhuisje dat via een laag muurtje is verbonden met de Ark.

Maarten Min wijst op de bovenramen van de Bark die in hun geheel naar beneden kunnen worden geschoven en de gemetselde brug over de Broekbeek van Margaret Kropholler, bol en hol tegelijk. Zo zijn er meer bijzondere details, zoals de holtes in de gevel van villa Meerhuis (Meerwijklaan 7) om vogels te laten nestelen.



De Ark, Meerwijklaan 1.

2 Modernistische villa met loopbrug

Een heftig contrast met de rieten kappen en golvende lijnen is de strakke modernistische villa (1999) met loopbrug aan de rand van het bos (Meerweg 4), een ontwerp van Marc Prozman architecten. Omdat het huis niet groter en hoger mocht worden dan de oorspronkelijke woning, is het opgeteld, waardoor ruimte ontstond voor een carport die niet meetelt bij het bouwvolume. Helaas is de half-open patio aan de tuinkant vanaf straat zichtbaar, maar afgaand op de foto's in het boek lijkt de villa haast te versmelten met het bos.



Modernistische villa, Meerweg 4.

3 Atelierwoning van Charley Toorop

Via de Sluislaan en het Wiertdijkje, met wijsd zicht over de weilanden, gaat de route naar de Buerweg, waar het wemelt van de interessante architectuur. Op nummer 19 staat de atelierwoning die kunstenaar Jan Toorop in 1921 liet bouwen voor zijn schilderende dochter Charley. Je moet wel door de uitbundig bloeiende roododendrons gluren om het huis te kunnen zien. Piet Kramer ontwierp De Vlerken, zoals het wordt genoemd, naar de vierkante gevelbetimmering aan de voorkant. Er zijn op aansporing van burgemeestersvrouw Marie van Reenen meer atelierwoningen gebouwd aan de Buerweg, onder meer voor de Gooise schilders Leo Gestel en Gerrit Blaaderen. De Vlerken is nog altijd familiebezit; de woning wordt bewoond door de weduwe van Edgar Fernhout, de zoon van Charley Toorop.

De atelierwoning van Charley Toorop, Buerweg 19.



